

Karoliina Hokkanen

KEMIKAALIEN MARKKINAVALVONTAHANKE 2002

PYYKINPESUAINET, ML. HUUHTELU- JA TAHRANPOISTOAINET

1. Johdanto

Tampereen kaupungin ympäristövalvonnan ympäristönsuojelun vastuualue toteutti pyykinpesuaineisiin kohdistuvan markkina- ja valvontahankkeen elokuussa 2002. Hanke oli osana valtakunnallista kemikaalilainsäädännön mukaista markkina- ja valvontaprojektia ja tehtiin Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen ja lääninhallituksen ohjauksella. Valvonta kohdistettiin sekä valmistajien ja maahantuojien varastoissa oleviin vähittäismyyntiin menossa oleviin pyykinpesuaineisiin että vähittäismyyntipisteisiin (halpahalleihin).

2. Tavoite

Markkina- ja valvonnan tavoitteena oli tarkistaa, että markkinoille luovutettavat ja markkinoilla jo olevat pyykinpesuaineet on merkitty ja pakattu kemikaalilainsäädännön mukaisesti. Toisaalta haluttiin varmistaa, että vaarallisista ja vaaraa aiheuttavista kemikaaleista on tehty ilmoitus Tuotevalvontakeskuksen ylläpitämään kemikaalirekisterin tuoterekisteriin (KETU-rekisteri). Näin ollen pääasiallisena tavoitteena on ehkäistä ja torjua kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja.

Toiminnanharjoittajalla tulee kemikaalilain (744/1989) mukaan olla saatavilla riittävät tiedot markkinoille luovutettavan kemikaalin fysikaalisista ja kemiallisista ominaisuuksista. Lisäksi toiminnanharjoittajan tulee olla tietoinen tuotteen terveys- ja ympäristövaikutuksista. Tätä kutsutaan myös selvilläolovelvollisuudeksi (kemikaalilain muutos 1412/1992, 16§).

Pakkauksen, jossa kemikaali luovutetaan markkinoille, tulee olla kestävä ja turvallinen. Lisäksi päällyksessä tulee olla turvallisuussyistä tarpeelliset tiedot, varoitusmerkinnät ja käyttöohjeet (kemikaalilain muutos 1412/1992, 17 §).

Vaarallista kemikaalia (valmistetta) ei saa luovuttaa markkinoille tai käyttöön, ellei sen päällykseen ole selkeästi ja pysyväällä tavalla tehty seuraavia merkintöjä (kemikaaliasetus 676/1993, 16 §):

- valmisteen kauppanimi tai muu nimitys,
- vastaavan toiminnanharjoittajan nimi, osoite ja puhelinnumero,
- valmisteen sisältämät vaaralliset aineet, siten kun STM:n päätöksellä (ks. 979/1997, 1059/1999) määrätään,
- varoitusmerkit ja niiden nimet,
- vaaraa osoittavat standardilausekkeet, ns. R-lausekkeet,
- turvallisuustoimenpiteitä osoittavat standardilausekkeet, ns. S-lausekkeet,

- valmisteen sisällyksen määrä, jos tarkoitettu vähittäismyyntiin sekä
- muut kemikaalin turvallisen käytön edellyttämät merkinnät siten kuin STM:n päätöksellä määrätään.

Kaikki pakkausmerkinnät tulee tehdä sekä suomeksi että ruotsiksi. Etiketin koko on määritelty pakkauksen koon mukaan. Varoitusmerkin on peitettävä vähintään kymmenesosa etiketistä. Varoitusmerkki ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin 1 cm².

Pesuainepakkauksiin on merkittävä valmisteen koostumus Teknokemian Yhdistyksen, Suomen ympäristökeskuksen ja kuluttajaviraston vuonna 1992 solmiman pesu- ja puhdistusaineiden myyntipäällyksmerkintöjä koskevan sopimuksen mukaisesti. Tietty aineosat on ilmoitettava, mikäli niitä on valmisteessa yli 0,2 %. Lisäksi entsyymit, säilöntäaineet, kirkasteet ja hajusteet tulee merkitä pitoisuuksista riippumatta.

Vähittäismyyntiin menevä erittäin myrkyllinen (T+), myrkyllinen (T) tai syövyttävä (C) kemikaali on varustettava turvasulkimella ja näkövammaisten vaaratunnuksella. Näkövammaisten vaaratunnus tulee lisäksi olla myös pakkauksessa, joka sisältää haitallista (Xn), erittäin helposti syttyvää (F+) tai helposti syttyvää (F) kemikaalia. Turvasulkimen tarkoituksena on estää pienten lasten myrkytyksiä hidastamalla pakkauksen avaamista. Näkövammaisten vaaratunnus opastaa ja varoittaa näkövammaista kuluttajaa.

Osa pyykinpesuaineista sisältää vain vähäisiä määriä vaarallisia kemikaaleja, jolloin niitä ei ole luokiteltu vaaralliseksi. Päällysten tulee kuitenkin sisältää Teknokemian Yhdistyksen, Suomen ympäristökeskuksen ja kuluttajaviraston vuonna 1992 solmiman pesu- ja puhdistusaineiden myyntipäällyksmerkintöjä koskevan sopimuksen vaatimat merkinnät. Lisäksi asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista (97/1987) määrittelee, mitä luokittelemattomien kemikaalien myyntipäällyksmerkinnöistä tulee selvittää. Myyntipäällykseen on merkittävä seuraavat tiedot:

- kemikaalin kauppatavan mukainen nimi,
- valmistajan tai valmistuttajan nimi sekä
- sisällyksen määrä.

Lisäksi, mikäli kuluttajan terveyden tai taloudellisen turvallisuuden kannalta on tarpeen, on ilmoitettava seuraavat asiat:

- tiedot kulutustavaran koostumuksesta,
- pesu-, puhdistus- ja hoito-ohje,
- käyttö- ja säilytysohje sekä
- tieto tavaran käyttämisestä ja hävittämisestä mahdollisesti aiheutuvasta vaarasta.

Kemikaalilain ja säädösten sekä kulutustavara-asetuksen noudattamisen vastuu on toiminnanharjoittajalla. Viranomaisen tehtävä on markkinavalvonnan kautta puuttua päällyksmerkintöjen oikeellisuuteen.

3. Toteutus

Markkinavalvontahanke toteutettiin tarkastamalla paikalliset halpahallit sekä kolmen pyykinpesuaineita valmistuttavan ja/tai maahantuovan yrityksen varastot. Näistä yrityksistä yksi valmistaa itse yhden tuotteen Tampereella, loput valmistutetaan muualla. Toinen yrityksistä valmistuttaa tuotteensa Saksassa, kolmas maahantuo tuotteita Ruotsista.

Hankkeen kuluessa tarkastettiin yhteensä 22 tuotetta. Näistä yhdellätoista oli paikallinen maahantuoja tai valmistaja. Apuna tarkastuksella käytettiin tarkastuslomaketta (Liite 1). Tamperelaisten valmistajien varastoilla tarkastettiin kaikki pyykinpesuaineet. Vähittäismyyntiliikkeissä sen sijaan kirjattiin ylös vain erikoisemmat, ulkomailta maahantuodut tuotteet. Yleisimmät ja parhaiten tunnetut tuotteet, joiden myyntipäällyksmerkintöjen oletettiin olevan kunnossa, jätettiin tarkastamatta.

4. Havainnot ja toimenpiteet

Tarkastetuissa tuotteissa ei maahantuojaan tietojen mukaan ollut vaaralliseksi luokiteltuja kemikaaleja. Vaillinaisesti merkittyjä tuotteita oli sen sijaan paljon: yhteensä 16 kpl. Tyypillisin virhe oli ruotsinkielisen tekstin puuttuminen. Usein myös suomenkielisissä tiedoissa oli puutteita. Toisinaan tekstejä ei ollut kummallakaan kotimaisella kielellä (4 kpl). Sen sijaan kuluttajan on painiskeltava saksan-, ranskan-, espanjan- tai englanninkielisten tekstien parissa ymmärtääkseen, miten pesuainetta tulee käyttää tai miten vaaratilanteessa tulee toimia. Suurimmasta osasta vaillinaisiksi havaituista tuotteista (11 kpl) puuttui ruotsinkielinen teksti joko osittain tai kokonaan. Neljästä tuotteesta puuttui suomenkielinen teksti.

Valmistajan tai maahantuojan nimi- ja osoitetiedot olivat usein vaillinaisia. Kaikista pakkauksista löytyi jommankumman nimi ja alkuperämaa, osoite sen sijaan puuttui viidestä tuotteesta. Tarkastuslomakkeessa tiedusteltu toiminnanharjoittajan puhelinnumero puuttui monesta pakkauksesta. Asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista (97/1987) ei kuitenkaan vaadi puhelinnumeron laittamista luokittelemattoman kemikaalin pakkaukseen. Suomalaista maahantuojaa ei oltu merkitty kahdeksaan ulkomaiseen tuotteeseen, mikä hankaloitti tietojen saantia. Toiminnanharjoittajista osa oli jokseenkin haluttomia yhteistyöhön, eikä heillä ollut tarvittavia tietoja siitä, mitä omassa liikkeessä myytävät kemikaalit sisältävät.

Taulukko 1. Tarkastettujen tuotteiden myyntipäällyksissä havaitut puutteet.

	Tamperelainen maahantuoja tai valmistaja	Ulkomainen vähittäismyyntituote
Ruotsinkielinen teksti vajaa	2 kpl	-
Ruotsinkielinen teksti puuttuu	-	9 kpl
Suomenkielinen teksti vajaa	1 kpl	3 kpl
Suomenkielinen teksti puuttuu	-	4 kpl
KETU-rekisterin tiedot puutteellisia	3 kpl	*)
Ilmoitus KETU-rekisteriin puuttuu	3 kpl	*)

Tarvittava varoitusmerkki puuttuu	2 kpl	*)
Toiminnanharjoittajan yhteystiedot puutteelliset	3 kpl	2 kpl

*)Tietoja ei voitu tarkastaa, koska kemikaalien koostumustietoja ei saatu jälleenmyyjiltä.

Virheellisesti tai vaillinaisesti merkityistä tuotteista selvitettiin maahantuojan nimi ja paikkakunta, jolla tämä toimii. Tamperelaisiin maahantuojiin ja valmistajiin otettiin yhteyttä ja selvitettiin kemikaalien tarkemmat koostumustiedot. Tämän jälkeen lähetettiin kirjallinen korjauskehoitus.

Muissa kunnissa sijaitsevien maahantuojien osalta otettiin yhteyttä kyseessä olevan kunnan ympäristöviranomaisiin ja pyydettiin heitä ryhtymään toimenpiteisiin. Kirjeitä lähetettiin kolmeen kuntaan. Vähittäismyyntiliikkeisiin otettiin yhteyttä niissä tapauksissa, joissa maahantuojan nimeä ei saatu selville.

Tiedot tarkastetuista tuotteista ja niissä havaituista virheistä kirjattiin yhteenvetolomakkeeseen (Liite 2). Lomake lähetettiin yhdessä tarkastuslomakkeiden kanssa lääninhallitukseen.

5. Yhteenveto

Vähittäismyyjät olivat usein tietämättömiä siitä, mitä heidän myymänsä tuotteet sisältävät. Jopa maahantuojilla oli vaikeuksia selvittää tuotteiden koostumus. Toisaalta maahantuojien ja jopa valmistajien keskuudessa oli havaittavissa epävarmuutta siitä, mitä myyntipäällysmarkkinnoista tulisi kemikaalilain mukaan selvittää. Juuri tämä tietämättömyys hankaloitti ajoittain hankkeen eteenpäin viemistä. Muutaman ulkomaisen tuotteen koostumusta ei saatu selville lainkaan.

Tarkastetuissa tuotteissa havaittiin runsaasti virheitä. Osa halpahalleissa vähittäismyynnissä olevista tuotteista kulkee usean jälleenmyyjän kautta, jolloin varsinaista maahantuojaa on lähes mahdotonta saada selville. Kemikaalimarkkinoita tulisi jatkossakin kartoittaa ja tarkastaa - vuoden 2002 hankkeen tulokset puhuvat valvonnan tarpeellisuuden puolesta.